

סימן ד

ספר שאינו מוגה

לבאר או מצד הקראיה כשהספר פסול, או מצד הכנסת שבושים בדעת הציבור או בשגור על פיהם.

וכן כתיב תוס' על הנאמר בפסחים (קיב ע"א) ע"י ר"ע לרשב"י: "ו' כשאתה מלמד את בך — למדחו בספר מוגה. מאי היא? אמר רבא ואיתימא רב מישריא: בחדתא, שבשתא כיון דעתל – עיל". שואל תוס': "תימה דרבא גופא אית ליה בלא ייחפור (ב"ב דף כא) שבשתא מומילא נפקא, ויש לו מר דהינו כסולמאן קמי דגירות ולא דיק שיכול להבין מעצמו כסיגdal, אבל כאן דייר בספר שאינו מוגה סומך על טפוחו ואין יוצא מידי טענותו".

היינו, החשש בספר תורה שאינו מוגה הוא של השגרת טויות. ולפי"ז לא כל ספר שאינו מוגה הוא עולה, שכן אם האותיות כהו או איןין מחוברות וכ"ד אין בכך בעיה

של טויות שפשו בקוראים בספר. א. אמןם בבית הבחירה למאייר במסכת כתובות כתוב: "ספר שאינו מוגה עד שלשים יוס מותר לשחותו מכאן ואילך אסור ודבר זה עיקר פירושו בכל ספר אנ"פ שאינו ספר תורה אלא הן חומש הן נביאים הן כתובים אנ"פ שלא נעשה אלא לקורת בו בינו לבין עצמו וגאוני ספרד פירושה בספר תורה ומהשש שמא יבוא לקורת בה בצדורה, ויש מפרשין בה לשיטה זו שאף בנביאים כן שמא יבוא לקורת בהן בצדורה בהפטרות ונעיקר הדברים כדעתך ראשן".

וכן בקרית ספר (מאמר שני ח"ג, לר"מ המאירי) כתוב: "שנינו בשני של כתובות ספר שאינו מוגה עד ל' יום מותר לשחותו מכאן

שאלות

מה צריך לעשות בספר תורה פסולים שנמצאים בארון הקודש?

תשובה

א. במסכת כתובות (יט ע"ב) אגד האיזכור של שמירת שטרות פסולים נאמר כך: "אתומר: ספר שאינו מוגה — אמר רב-Ami: עד ל' יום מותר לשחותו, מכאן ואילך אסור לשחותו, משום שנאמר: אל תשכן באهلיך עולה".

בגמרא לא מבואר טעם האיסור להשרותם. ניתן לומר שהאיסור הוא מן הצד הסגוליל של הס"ת, אין זה כבודו של ספר תורה שייה מאונה כבן שאין לה הופcin בארון. אלא שא"כ סיום המירה לא מתאים שכן אין בספר פסל עולה, ובפשתות הוא עומד בקדושתו וא"כ בקידוש מיוחד לאחר שיתקנוו, וכן נראה יותר טעמי אחרים.

ב. הרא"ש (כתובות פ"ב סי' יא) כתוב לאחר הבאת המירה: "פרק"י ס"ת נביים וכתובים. ואפשר שפרק כך מושום דברי ר' אמר לא היה לחם כתובים ספרדים אחריהם ולא למנע ספרים המציגים לנו עתה, **דאם נמצא טעות בגמ' או בספר מפוסקים יבא להתיד האסור ולאסור את המותר ולזכות את החיב ולחייב את הוכאי ואין עולה גדולה מזו**". היינו הרא"ש סובר שהעליה בספר זה הוא מצד התקלה היוצאה ממנו לציבור. ולא רק בספר תורה אלא אף בגמרא ובפוסקים. ואע"פ שאינו מורים הלכה מס"ת צריך

חבל נחלתו

בhalbכה ולא נעסוק בהן בעיוןנו.

ד. בש"ת שבט הלוי (ח"ח ס"י רכה) סייכם את דעתו הראשוניים: "והנה בהאי דכתובות י"ט דאסור לשכנן ספר שאינו מוגה איכא כמה דעתך, דדענת הרמב"ם ודעמי' וכן י"א במאירי כתובות שם דודקן בס"ת **מחשש** **שמא יבא לקרות בה בצייר** והוא דעת מהר"י מיגאש בשטמ"ק שם ורמב"ם פ"ז מס'ית ומשמעות שיטת הטור שם, ויש או מרים דגנס נביאים בכלל האיסור מהשש קריית ההפטורה בהם בציבור עין מאירי שם, וו"א דגנס כתובים בכלל ذרכיון לדקדק נעל כל אותן, ועינן ברש"י כתובות שם, ולדעת זו כי בהגמ"י פ"ז מס'ית ובב"י שם דזהoir גם בתלמיד תבא עליו ברכה, משמע רק בדריך תענ"ב לא מעורק הדין, אלא דהב"י מביא מרביתו יrhoחם נ"ח ח"ב דהה"ד לגמ' ופירושים ולשאר ספרים שצרכיהם לפרש דיני התורה וממצותיה שאסור להשהותן בלי הגהה שמא יטענה בגיןסת הגמ' או בספר אחר ויאסור המותר או יתריד האיסור ואין לך עולה גדולה מזו".

ה. הראייה קוק זצ"ל משנה את הבנתנו בדורנו לבני ס"ת פסולים. כך הוא כותב בש"ת דעת כהן (סימן קעד):

"עד"ת בס"ת פסולות, המונחות באה"ק עם הנסיבות, ואין מקיימים בהם דין גניזה ע"י קברורה בכ"ח (=ככלի חרט) אצל ת"ח, המבואר בגמ' ופוסקים. לנ"ד למד זכות על מנת ישראל תורה, דיש לחזור מוה ניקר החשש של התקלה שתוכל לבא נ"י הספר הפסול אם לא יהיה גננד ויושה בפייטולו. ופשוט שיש לדון בהז שמי אופני התקלה: הא' שמא יביא לידי טעות ע"י הלימוד מתוכנו, ויכשלו לפנויים עי"ז גם בהזראה,תו עכ"פ ישנו להם טענות בלימוד התורה, גם בעניינים

ואילך אסור שנאמר אל תשכן באה"ק עליה עכ"ל הגمرا. ופירשו גאווי ספרד דודק בא ב"ת ומחייב **שמא יבא לקרות בה בצד** **ויברך נליה**, ולשיטה זו פרשו קצת גאנונים שאף בנביאים אסור שהרי אף בנביאים יש לחוש שלא יקרה בהם לקרים האופטרה ויברך נליה ומ"מ יש מפרשים אותה בכל ספר, אעפ"ו שלא ננשא אלא לקרים בין לבין עצמו ומפני **שטהטעות לפנים מפסיד** כוונת המכוב, ועל דרך האמת וראו לדקדק את כלם מפני חזשא זו, **אלא שבסת' הדבר מוכראה מפני שהוא פסולה מצד הטוענות ויבא לקרות בו**, ולדעת גדויל המהבראים טענו גניזה ושאר ספרים מיהיא אעפ"ו שמצויה או חובה להגיהים ולדקדים כל שלא נשא אינו טען גניזה".

נראה שלפי המאייר החשש הוא של קרייה בס"ת פסול, ולא על הלימוד ממנו, ואף בספרים שלא נועד לקרייה בצייר ישנו חשש של לימוד טעויות ולא חילקו חכמים בגדיר ספר שאינו מוגה.

וכך בש"ת רביעי עקיבא איגר (מהדרה תנינא סימן לו) כתוב: "ולזה נראתה דיל' דהא דאסור לשחות ספר שאינו מוגה בתוך ביתו, היינו והיכי **דיש חשש תקללה שיקרא התיבה שלא כהונן**, ויפורש פירוש זו או קלקלול אחר, זהו עולה, אבל היכי דליקא דשאש קלקלול, כגון נסל האות מצורתו, מה עולה יש בו, וליכא דחשש רק בס"ת הנשיי לקרים בצייר, יש דחשש שיקרא בירעה אחרת ולא ידע שנפסלה..."

עליה שלגביה ס"ת החשש העיקרי הוא של קרייה בספר פסול בצייר, ויחד עם זה יש חשש של הסקת טעויות ופירושים שאינם נכונים. בשאר ספרים אם מותר להגיהם החשש הוא של לימוד טעויות

קודש, חוץ מתנ"ז, תוריהו ס"ל דעתם האיסור הוא משומש מכשול של טענות בלימוד. אלא דראבי"ה ס"ל, שודק באתנ"ז, שהדין הוא לא דקדק בו נ"פ המסורתי, וכתייבורו בדיקת היא מצוה, יש בו לחוש שיטעה הטוענה ויזוז בטענות נ"י נוסח משובש, משום שמייק הלימוד הוא בהם מותך הכתב, אבל ספרי תורה שבנע"פ, שמצד הדין צריך להיות עיקר הלימוד בהם בע"פ, אין זה כ"כ מכשול אם יש בהם טענות, שנ"פ רוב הקורא בתוך הנוסח המשובש יקבל את הנוסח המתוקן כшибא לידו, מפני שכתחלה אין הספרים של תורה שבנע"פ מוחזקים כ"כ שאנו בהם נוסחאות מוטעות במקצת מקומות, שהרי לא נמסרו כמו שנאמר התנ"ז. אבל כ"ג מודים, דענייר טנמא דעתלה, שיש בשירות ספר דענייר עליון, והוא מפני טענות היוצאות בלימוד. שאינו מוגה, והוא מפני טענות היוצאות בלימוד. "והנה לטען זה של טענות הבאה נ"י הלימוד בספר שאינו מוגה, לא מהני מה שנעשה בו סימן, שהרי מ"מ הלומד אינו יודע מיקום הטענות, ורוב המquamות הם בחזקת מותגים, ויסמוד עלייהם".

מכאן מסיק הרב זצ"ל מסקנה המתבקשת מאי לגבי ימיןו: "אמנם לפי זה צריכים אנו לומר, דענייר דין ספר שאינו מוגה כי שייך בס"ת ובנו"כ רק בזמניהם, שהוא לו מודים מוספרים הנכתבים בכשרות בקדושת ספרים, אבל בזמן הזה שהלימוד הוא בספרים הנדפסים, כמו שנשנה חיבור מצות כתיבת ספר תורה לדעת הרא"ש בס"י נ"ר שעicker החיבור בזמן הזה הוא כתוב ספרי תושבענ"פ, ה'נ' אין שייך מכשול בזמן הזה, מטעם הלימוד של טענות בספרים הוכתבים בקדושה, כיון שאין למזרם מזה". והוא נכנס לדין אם יש חשש ברכה לבטלה בקריאה בספר פסול: "וממוצא

שאין נוגעים למונשה, ושבשתא כיון דעת על, וכיה"ג שחוששין במקורו דרדקי דגירים ולא דרייך, בב"ת כ"א. והב' שמא יכשל לך רות בו ביציריו לחוציאם ידי חוברתם. ונפ"מ יש בין שני הטענים הללו לנניין פסול הניכר, שכتب כת"ר,adam נאמר שהחашש הוא רק מפני מכשול של טענות בלימוד, לא מהני פסול ניכר, דמ"מ י"ל שמי שילמוד מתוךו יקלות את השיבוש ושבשתא כיון דעת גל, שנ"פ שמייר, שמייר הוא שיש בו איזה פסול און מוחזק בזה שאי אפשר לסתוך על מה שכתוב בו, אדרבא ע"פ רוב הלא רוב המquamות הם מותגים, והלומד יוכל לסתוך נ"ז, ומזה כך יבא לידי טענות. אבל אם הטעם הוא מפני תקלה לצבור, שיצאו יד"ז בספר פסול, י"ל שפיר שבפסול הניכר אין דחשש בשחו', וכיה"ג דק"י"ל בס"י נ"ז, בד' הרמ"א בשם השעריים, שבטרידות היודעה מותר לנכרי ולא חיישין לתקלה, וו"ל דמתעטם זה מותח ג"כ להשחת נ"י הסימן הנהוג, שכורcin את המפה על המעל בסת"ת הפסולות".

�הרבות זצ"ל מסיק שבספק שהעליה חלקו הרמב"ם ורש"י. הרמב"ם שכتب את הדין רק לגבי ספר תורה סובר שטעם האיסור משום תקלת הציבור בקריאה מספר פסול אבל לкриיאת הפטירה אי"צ בספר כשר, אבל רשי" והרabi"ה שכתו שגם נביים וכותבים צריכים צרך להגיה ולתקן סוביים שהטעם משום טעות בלימוד התורה ושבשתא כיון דעת על.

מוסיף הרב זצ"ל: "ו"י"ל שבין לדעת רabi"ה, דס"ל שבשאר ספרים, כמו ספר התלמוד וההלוות, אין כ"א דרך חומר או לחוש שלא להשחת אין מוגה, ובין לדעת רבינו ירוחם, דס"ל שמצד הדין אסור להשחת ספר שאינו מוגה גם בשאר ספרי

חובל נחלתו

הספרים הגנוזים, וכמוהו'כ הבהיר בס' רפ"ב
שמה שھצרכו לחתנו בכלי חרס והוא כדי
שלآل יركב כ"כ במתורה, דכ"מ דאפשר לתקוני
שינמוד ימים רבים מתקניין, אבל כשאנו
חשש תקללה, כמו בזמנה זו שאין לו מודים בהם,
ולגנוני קריאה ב齊יבור הרוי הם ניכרים
ומסתומים, אין שום רטור לגנוז אותן ע"י
קבורה, ש"מ הוא ביזוי לגבי כתבי הקודש,
שהקדושת ס"ת גם לאחר פיטולה אינה יורדת
מדרגת הקדושה של יתר מה"ק, כאמור
במגילות כ"ז ע"א, וכך שהניר בזה במ"א סי' א'

קנ"ג סק"ב.

וכך הוא מעלה להלכה: "עכ"פ בהא
נחותין וטלקין, דברין לטעמא דגניזה משום
תקלת הקוריאה בפסול, בין מטעם המכשול
בלימוד, לא שייך האי דין לדין בס"ת,
כמשמעותם אוותם. וכ"ז (=כל זמן) **שלא בלו**
לגמורי רואי להניהם באה"ק ולא להורידם
בגניזת קבורה, מירוח אם יש יכולת לתקןם
ברודאי עדיף טפי. ולע"ד בכ"ג אסור לדונם
בגניזה, אבל כשא"א לתקןם, עדיף טפי
להניחם שמורים באה"ק ע"י סימן מלקוברט,
בזמן זהה דיליכא חשש טעות של מכשול
בלימוד על ידם.

"תבנהא לדינה בנ"ד, שלענ"ד מנהג ותיקין הוא
להניח הס"ת הפסולות באה"ק, ע"י סי' המפה,
ולא לקובר כ"ז שלא בלו למורי, בזמנן הזה
שאין לומדים בס"ת הכתובות ואין בקיאים
בזוו"י (=בחשות ויתורת), ומחייבים בדינבעד
המנางן בפניהם גודלי הקדמוניים ז"ל, שלא
לקבר את הס"ת הפסולות בזמנן הזה, הוא מ"ד
מוריה". המובא בד"מ ביר"ד סי' רענ"ט סק"ג:
פ"א הוציאו ס"ת מוטעה הרבה והתחילה החוץ
הבו גודל וגוי, וצוה מורה"ל להחזיר אותו, וכן

הדברים נטה לומר כשיתו הרשב"א
בתשובה, המובאה בב"י או"ח סי' קמ"ב וו"ד
רע"ט, דעתה הרמב"ס היא בחיבורו, שבסת"ת
פיטה אין קורין בה ב齊יבור, וגם בדינבעד לא
יצאו יד"ח, כפיטם של דבריו בפי מס"ת
ה"א, דלא בדבריו בתשובה שמתיר לקרו
ולברך בס"ת פיטה פיטה בשנה"ד, והה"ה
בדינבעד, אדם נאמר שבדינבעד ש"ד אין
ראוי לסמוך בזה טעם חיזוב הגניזה ואיסור
השי"ה בספר שאינו מוגנה, שהרי בכל מולי
תקלה קי"ל דכ"מ דין זה איסור בדינבעד
אין חוששן בו לתקללה, וכחא דיו"ד סי' א'
דנותנן לו לכתיהלה לשוחות על סמך
шибידקן, דהואיל ובדינבעד אם לא בדקו
סמכוון אורובא אין חוששן בזה לתקללה.
ונפ"ז לדין, דקי"ל דעכ"פ בדינבעד סומכוון
אדעתה הרמב"ס בתשובה, אין שייך דושש
תקלה משום קריאה אצלנו, וצריך לומר
דנקטינו כשיתו רשי"ו וראביה וסיעתם,
דעיקר טעמא דחיזוב גניזה בפסולי ס"ת,
ואיסור השהי' בלא תיקון, הוא משום טעות
הليمוד שיזוציא מזה, ולפ"ז בזמןינו, שס"ת
הכתבים ושומדים באה"ק אינם נשווין
לימוד, ואין בהם חשש מכשול של טעות
בלימוד, אין שם חיזוב גניזה, ולא איסור משום
אל תשכן באהיליך עולה. וכן דש"ד
cashsmannin אוותם, לסמוך איסימה.

ולכן הרב מסיק: **"יר"ל דאיסורה איתא**
לקבר אותם ולגרום בילויים, שאענ"פ שנחתנים
בכלי חרס, הלא אין זו שמירה בטוחה
מורקבן, כיון שהם קבורים בקרקע והטחוב
שולט בהם, ואיינו כ"א עצה איך לבחור את
הרע במיניוו, דהיינו ש踔ור שמאץ דושש
תקלה הכרח הוא לגונזם, אין דרך יותר בטוח
מניזה של קבורה, ועוושים בזה כל מה
שאפשר לנשوت להאריך את זמן הקיום של

חובל נחלתו

בו טנוות, דינו כחוומשים (ועיל סימן קמ"ג). ולגבי מכירת ספרים כאלו פסק בסעיף שלפני כן: "מכרו מטבחת, לוקחין בדמייה ספרים, דריינו שכחוב כל כחו מש לבוד, וכן נבאים וכתובים; מכרו ספרים, לוקחין בדמיון ס'ת, אבל איפכא להוריין מקדושתן, שקדושתו חמורה, אין יכלין לשנות המותר לקדושה קלה". וכן כיוון שיש ספרים אלו אינם עומדים לתיקון ויש עליהם קופצים מותר למוכרם, ולהשתמש בהם רקנית או כתיבת ספרי תורה.

הורתי הרבה פעמים בכוונאזה, הרי שחי' מנהג פשוט בישראל שי"ה מונחים באה"ק ס"ת פסולים ומוטעות הרבה, ולא צו זקבך אוטם כ"א שלא לקרות ברן ולהזירן במקומן באה"ק, ובודאי ע"י ההייר של הסימן הנהור וכתש"כ".
עליה למעשה, שכבר הורו גולי ישראל וכן פסק הראייה קוק צ"ל שאין לנו ספרים בימינו, אלא להניחם בארון מסומנים היטב שלא יבואו לקרוא בהם.
ולגבי ספרי תורה פסולים המונחים, אפילו ניתנים לתקן (מג"א), פסק בשולחן ערוך (או"ח סי' קג ס"ג): "ספר תורה שנמצא

סימן ה

אמירה לישראל בשבת

יכול לילך שם, דכוין שהוא מותר לישראל חבירו לשמרן אין באמירתו כלל, וכתבו בתוספות דמהה שמעין דישראל שקיבבל עליו שבת קודם שהשיכה מותר לומר לישראל חבירו לנשות לו מלאכה פלונית הויאל והיא גנשית בהיתר לעשווה אותה, ודוקא לישראל חבירו מותר ואנ"פ שהוא אינו יכול לנשות אבל לגוי אסור לומר לו שמור לי פירוטו שהוא חוץ לתחומי, דכל דבר שאינו עשווה אינו אומר לנו ונעשה (מי"ק י"ב א'), ומסתברא באומר לו לגוי לך שמור לי פירוט שבמוקם פלוני, אבל אם לאמר לך באהרתו תחום כל שכן שהוא מותר הגור כבר באותו תחום לא אמרו כל שאינו עשווה אינו אומר לגוי להחמיר עליון יותר לישראל חבירו".

דברי הרשב"א ברורים, ההיתר לומר לחבירו לשמור הוא מחמת שלחברו אין

שאלה
האם למי שקיבל שבת מותר לבקש מישראל שלא קיבל עליו עדין את השבת שיעשה עבורו מלאות, וכן ביציאת השבת אם לא הוציא שבת וחבירו כבר הוציא שבת. וכן בשבת עצמה לבקש ממי שאינו מחמיר כמותו בהלכה מסוימת שהוא מחזיק בה או מצד מנהג עדתו או מצד חומרא, שיעשה עבורו מלאה מסוימת? כמו"כ השאלה נשאלת בי"ט ש"ג האם בן אי' יכול לעשות מלאכה האסורה לבן ח"ל בעבר בן ח"ל – בא"י או בח"ל.

תשובות

א. כתוב בחידושי הרשב"א (שבת קנא ע"א): "אמר ר' יהודה אמר שמואל מותר אדם לומר לחברו שמור לי פירות שבתוחומי ואני פירות שבתוחומי. ככלומר אנ"פ שאין